

25.8.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Oma kieli -yhteisön lausunto ylioppilastutkintoa koskevan lainsäädännön uudistamisesta (Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö 21.6.2018, dnro 22/010/2018).

Oma kieli -yhteisö pitää useimpia ylioppilastutkintoa koskevan lainsäädännön uudistamisesityksen sisältämiä muutoksia tutkinnon joustavaa suorittamista tukevinä ja siten pääosin perusteltuina. Sen sijaan luonnokseen sisällytettyä mahdollisuutta suorittaa kansallinen ylioppilastutkinto englannin kielellä Oma kieli -yhteisö pitää huonosti ja osin virheellisesti perusteltuna, tarpeettomana ja kansalliskielten asemaa heikentävänä. Oma kieli -yhteisö katsoo myös, että luonnoksessa englannin kielellä suoritettavaa ylioppilastutkintoa koskevan muutosehdotuksen vaikutusarviointi ja pitkän aikavälin kustannusvaikutukset on jätetty esittämättä asianmukaisesti.

Englanninkielisen ylioppilastutkinnon tarvetta perustellaan hallituksen esityksessä sillä, että osa paluumuuttavien suomen- tai ruotsinkielisten perheiden ja väliaikaisesti maahan muuttavien vieraskielisten perheiden nuorista ei selviydy suomen- tai ruotsinkielisestä lukio-opetuksesta ja ylioppilastutkinnosta ja että näissä kohderyhmissä oppilasmäärät kasvavat. Luonnos uudeksi ylioppilastutkinnosta annettavaksi laiksi sisältää kuitenkin ristiriitaisesti vaatimuksen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen suorittamisesta jommallakummalla kansalliskielellä. On vaikea nähdä, kuinka juuri näihin kohderyhmiin kuuluvat nuoret selviytyisivät heille vaikeimmasta kokeesta eli äidinkielen kokeesta suomeksi tai ruotsiksi.

Lukion ja ylioppilastutkinnon olemassa olevat englanninkieliset vaihtoehdot

Niille paluumuuttajille, jotka eivät voi palata suomen- tai ruotsinkieliseen opetukseen sekä väliaikaisesti Suomeen muuttavien perheiden nuorille on jo tarjolla täysin toimiva ja riittävä, julkisin varoin toteutettu IB-lukio sekä muita kansainvälisiä kouluja ja etäkoulumahdollisuuksia, jotka huomattavasti paremmin vastaavat näiden kohderyhmien tarpeisiin. Opetusministeriön englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämistä koskevassa selvityksessä ja hallituksen esityksessä ei ole kuitenkaan lainkaan esitetty sitä, miksi IB-lukio ja -tutkinto eivät voisi vastata täysin näiden kohderyhmien kasvaviinkin oppilaspaikkatarpeisiin. Tämä nousi esille myös selvitykseen annetuissa asiantuntijalausunnoissa, joissa esitettiin huoli siitä, että englanninkielinen ylioppilastutkinto olisi kallis, rinnakkainen järjestely samalle kohderyhmälle kuin IB-lukiokin ja saattaisi johtaa toisen tai molempien vaihtoehtojen näivetytymiseen. Myöskään kansainvälisten etälukioiden tuomia mahdollisuuksia näille kohderyhmille ei ole selvityksessä tai hallituksen esityksessä edes mainittu. Sen sijaan englanninkielinen ylioppilastutkinto ja englanninkielisen lukio-opetuksen lisääminen esitetään merkittävänä vetovoimatekijänä, joka lisäisi Suomen kansainvälistä houkuttelevuutta.

Englanninkielisen ylioppilastutkinnon vaikutus opetuksen laatuun

Vaikuttaa siltä, että tosiasiaassa englanninkielistä ylioppilastutkintoa ollaan tuomassa lukiokoulutukseen siinä tarkoituksessa, että lukiot voisivat tarjota englanninkielistä opetusta suomen- ja ruotsinkielisille nuorille osana kaupunkien ja lukioiden välistä vetovoimakilpailua. Jo nyt suomalaisessa peruskoulussakin tarjotaan englanninkielistä perusopetusta äidinkieleltään suomen- ja ruotsinkielisille lapsille. Esimerkiksi Espoossa englanninkielisessä perusopetuksessa olevista lapsista 49 % on äidinkieleltään suomen- tai ruotsinkielisiä ja 11 % englanninkielisiä. IB-opetuksessa vastaavasti peräti 65 % oppilaista on äidinkieleltään suomen- tai ruotsinkielisiä. Vain osa näistä oppilaista on sellaisia paluumuuttajia, joille äidinkielen opetus tuottaisi vaikeuksia. Englanninkielinen perusopetus suomen- ja ruotsinkielisille lapsille houkuttelee perheitä osin samoista syistä kuin musiikkiluokat ja muu painotettu opetus: keinona saada lapsi ns. hyvään kouluun ja hyvälle luokalle. Tämän kehityksen vauhdittaminen on omiaan vähentämään suomalaisen koulujärjestelmän keskeistä menestystekijää, koulutuksen tasa-arvoisuutta.

Opetusministeriön oma selvitys toteaa, että mm. kustannussyistä käytännössä englanninkielistä opetusta voitaisiin lisätä suomalaisissa lukioissa ainoastaan siten, että osa nykyisistä suomeksi tai ruotsiksi opetetuista kursseista tarjottaisiinkin vain englanniksi. Tämä johtaisi siihen, että kasvava määrä suomalaisia nuoria joutuisi suorittamaan lukiokoulutuksen kokonaan tai osittain muulla kuin äidinkiellään. Tieteellinen tutkimus ja mm. Ruotsista saadut kokemukset osoittavat, että kun opetuskieli ei ole opettajan eikä oppilaan äidinkieli, opetuksen ja oppimisen taso on heikompaa ja samaan aikaan oppilaan oman äidinkielen taidot heikkenevät merkittävästi.

Englanninkielinen ylioppilastutkinto lisäisi vääjäämättä englanninkielistä lukio-opetusta ja se on opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan tavoitteenakin. Oma kieli -yhteisö katsoo, että englanninkielisen opetuksen lisääminen äidinkieleltään suomen- ja ruotsinkielisille nuorille heikentää opetuksen laatua ja vahingoittaa siten Suomen kilpailukykyä.

Englanninkielisen ylioppilastutkinnon perustuslain vastaisuus

Oma kieli -yhteisö katsoo, että hallituksen esitys ei ole perustuslain mukainen. Perustuslain 16 §:ssä (Sivistykselliset oikeudet) ja 17 §:ssä (Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin) julkisen vallan edellytetään huolehtivan kansalliskielten asemasta opetuksen ja sivistyksen kielinä. Mm. oikeuskanslerin kertomuksessa vuodelta 2013 todetaan englannin kielellä tarjottavista korkeakouluopinnoista näin: *”Yllättäen myös suomen kieli on joutunut väistymään. Tämä on koskenut erityisesti koulutusta. Korkeakoulussa on saatettu korvata kotimaisten kielten opetus ja tutkimus täysin englannin kielellä. Lailisuusvalvoja ei arvioi sitä, onko tämä pedagogisesti taikka tiedepoliittisesti järkevää, mutta lainmukaista se ei ainakaan ole (OKV/136/1/2013, OKV/603/1/2013, OKV/712/1/2013 ja OKV/727/1/2013). Vaikka korkeimman koulutuksen ja tutkimuksen järjestäjällä onkin laaja autonomia, tulee kansalliskielten asema turvata perustuslain edellyttämällä tavalla.”*

Oma kieli -yhteisö katsoo, että englanninkielinen ylioppilastutkinto lisäisi merkittävästi englanninkielistä lukio-opetusta ja johtaisi siten monilla paikkakunnilla ja monissa lukiossa siihen, että lukio-opiskelijan ei olisi mahdollista enää saada toisen asteen yleissivistävää opetusta mahdollisimman laadukkaasti, eli kokonaan tai valtaosin omalla äidinkiellään. Kun kotimaisilla kielillä tapahtuvan opetuksen

korvaaminen englannilla korkeakoulussa on oikeuskanslerin mukaan perustuslain vastainen tilanne, on se sitä vielä suuremmassa määrin toisen asteen koulutuksessa, jossa opiskelijalla ei käytännössä ole mahdollisuutta muuttaa asuinpaikkaansa hakeutuakseen äidinkieliseen opetukseen. Ehdotus vahingoittaisi kansalliskielten asemaa perustuslain vastaisella tavalla.

Suomi ja ruotsi koulutuksen, työelämän ja yhteiskunnan yleiskielinä

Mikäli toisen asteen yleissivistävässä opetuksessa ja peruskoulussa siirrytään enenevästi englanninkieliseen opetukseen, olisi tällä myös merkittäviä haitallisia vaikutuksia kotimaisten kielten asemaan koulutuksen, työelämän ja yhteiskuntamme yleiskielinä. Valtiovallan on huolehdittava omien kielten asemasta ja vältettävä hankkeita, joissa sitä tarpeettomasti heikennettäisiin. Jo nykymuotoinen lukiokoulutus tarjoaa erittäin hyvän englannin kielen taidon ja mahdollistaa jatko-opinnot ja työskentelyn englanniksi. Sitä vastoin muiden vieraiden kielten osaamisen laajuutta ja tasoa on syytä Suomessa parantaa. Erinomainen koulusivistys omalla äidinkielellä ja sen osana laaja ja laadukas vieraiden kielten ja kulttuurien osaaminen on paras kilpailuvalttimme.

Edellä todetuilla perusteilla Oma kieli -yhteisö pitää hallituksen esitykseen sisältyvää englanninkielisen ylioppilastutkinnon suoritushäilyttöisyyttä tarpeettomana, sivistyksellistä ja koulutuksellista yhdenvertaisuutta vähentävänä sekä kansalliskielten asemaa heikentävänä ja siten perustuslain vastaisena, mistä syistä se tulisi poistaa eduskunnalle annettavasta hallituksen esityksestä.

Oma kieli -yhteisö

Marja Alkio
<https://omakieli.fi>
info@omakieli.fi